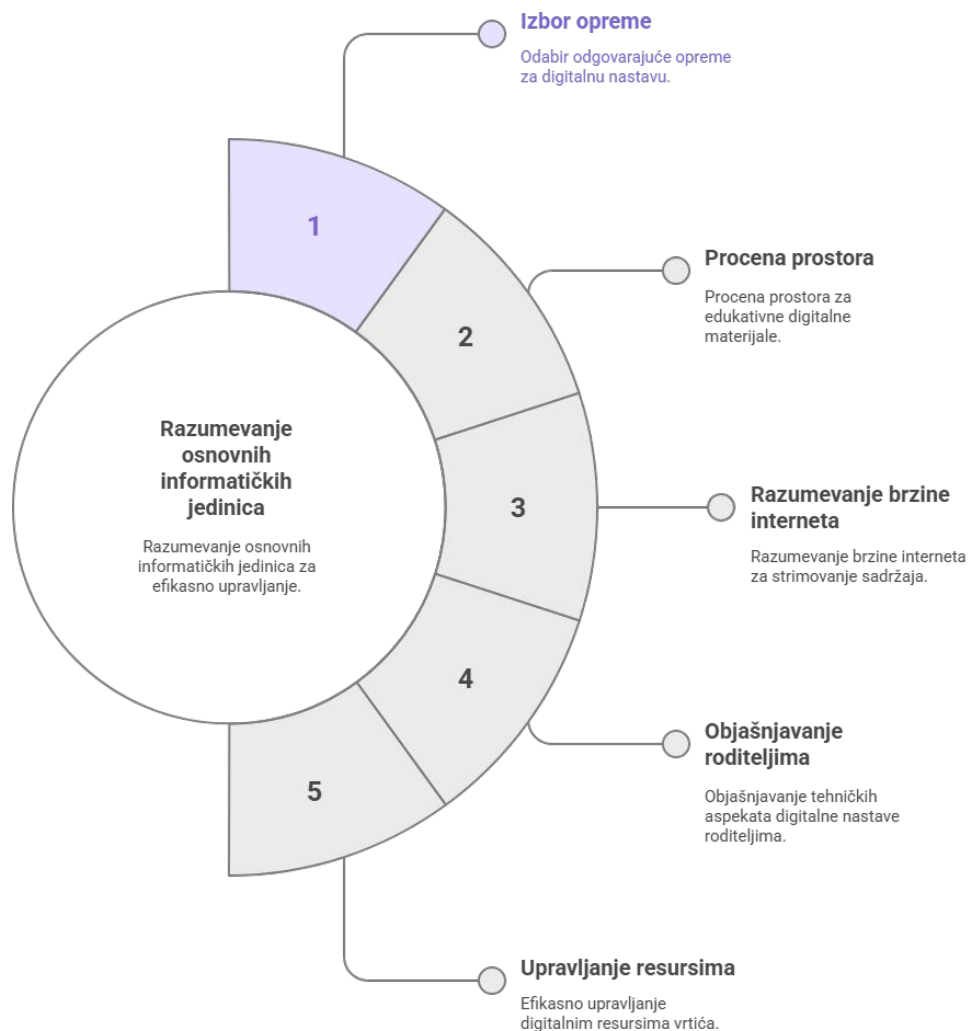

JEDINICE U INFORMACIONIM SISTEMIMA

Predmet: Informatika

Predavač: dr Dušan Stefanović

RAZUMEVANJE OSNOVNIH INFORMATIČKIH JEDINICA

Zamislite da želite da preuzmete edukativnu aplikaciju za učenje brojeva. Aplikacija je velika 250 MB, a na tabletu imate 2 GB slobodnog prostora.

- Da li ima dovoljno mesta?
- Koliko još aplikacija možete preuzeti?
- Brzina vašeg interneta je 10 Mbps – koliko će trajati preuzimanje?

Da li ima dovoljno mesta?

2 GB = 2.000 MB, a aplikacija zauzima 250 MB.

Koliko još aplikacija možete preuzeti?

Nakon instalacije ostaje 1.750 MB. To znači još 7 aplikacija iste veličine ($1.750 \div 250 = 7$).

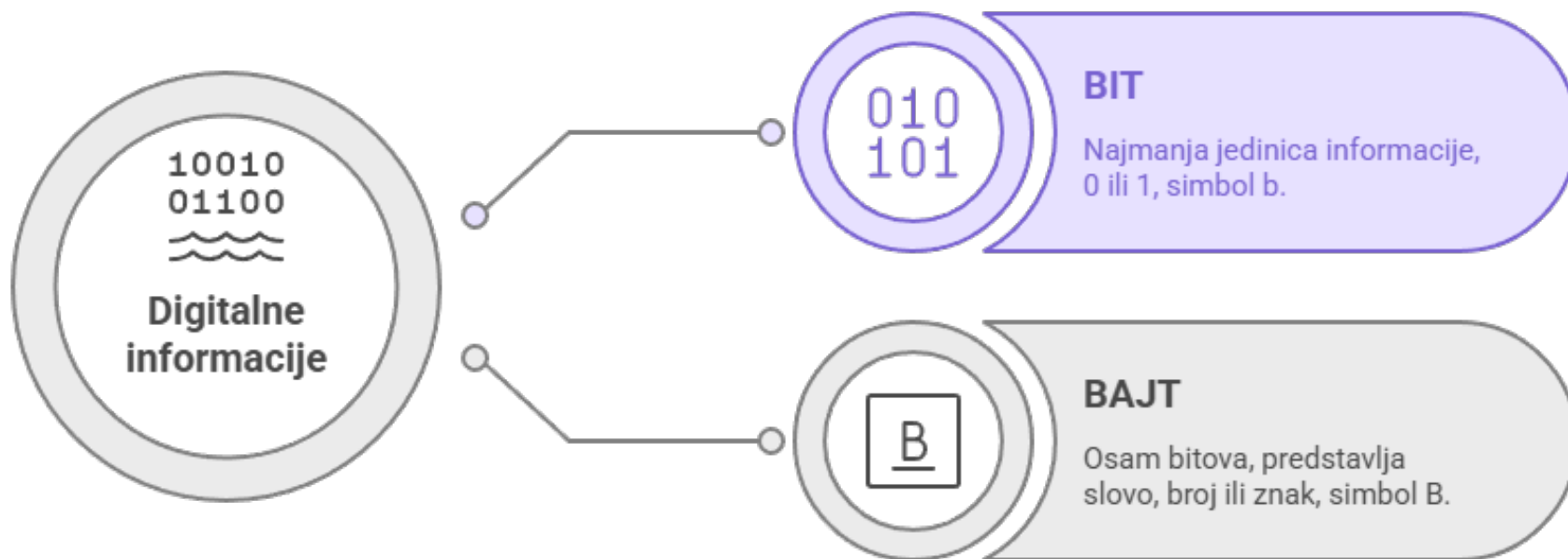

Koliko traje preuzimanje?

250 MB = 2.000 Mb. Pri brzini 10 Mbps: $2.000 \div 10 = 200$ sekundi, odnosno oko 3 minuta.

Bez razumevanja jedinica, ne možete doneti informisane odluke! Poznavanje razlike između MB i GB, kao i razumevanje brzine interneta, omogućava vam da planirate preuzimanja, upravljate memorijom uređaja i optimalno koristite digitalne resurse.

JEDINICE ZA VELIČINU PODATAKA

Praktični primer: Reč "VASPITAČ" ima 8 slova = približno 8 bajtova

VELIČINE

Jedinica	Skraćenica	Vrednost	Primer
Bit	b	1 bit	Jedna svetleća tačka
Bajt	B	8 bitova	Jedno slovo
Kilobajt	KB	1 024 bajta	Kratka pesmica (tekst)
Megabajt	MB	1 024 KB	Fotografija sa mobilnog
Gigabajt	GB	1 024 MB	Film u HD rezoluciji
Terabajt	TB	1 024 GB	500 filmova ili 200 000 pesama

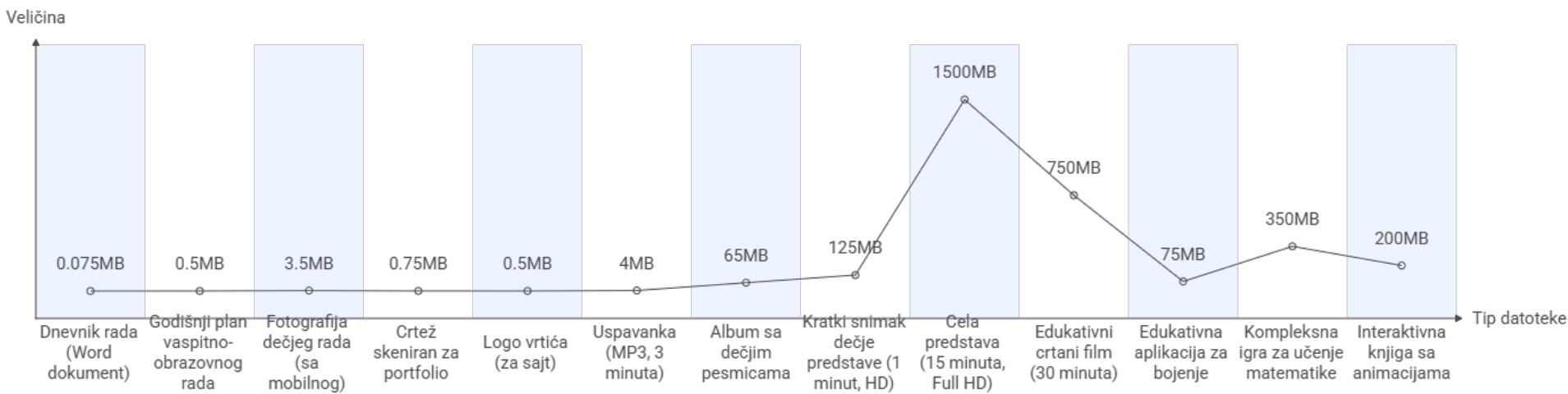
VAŽNO: Zašto 1.024 a ne 1.000?

Računari rade u binarnom sistemu (osnova 2), a ne decimalnom (osnova 10).

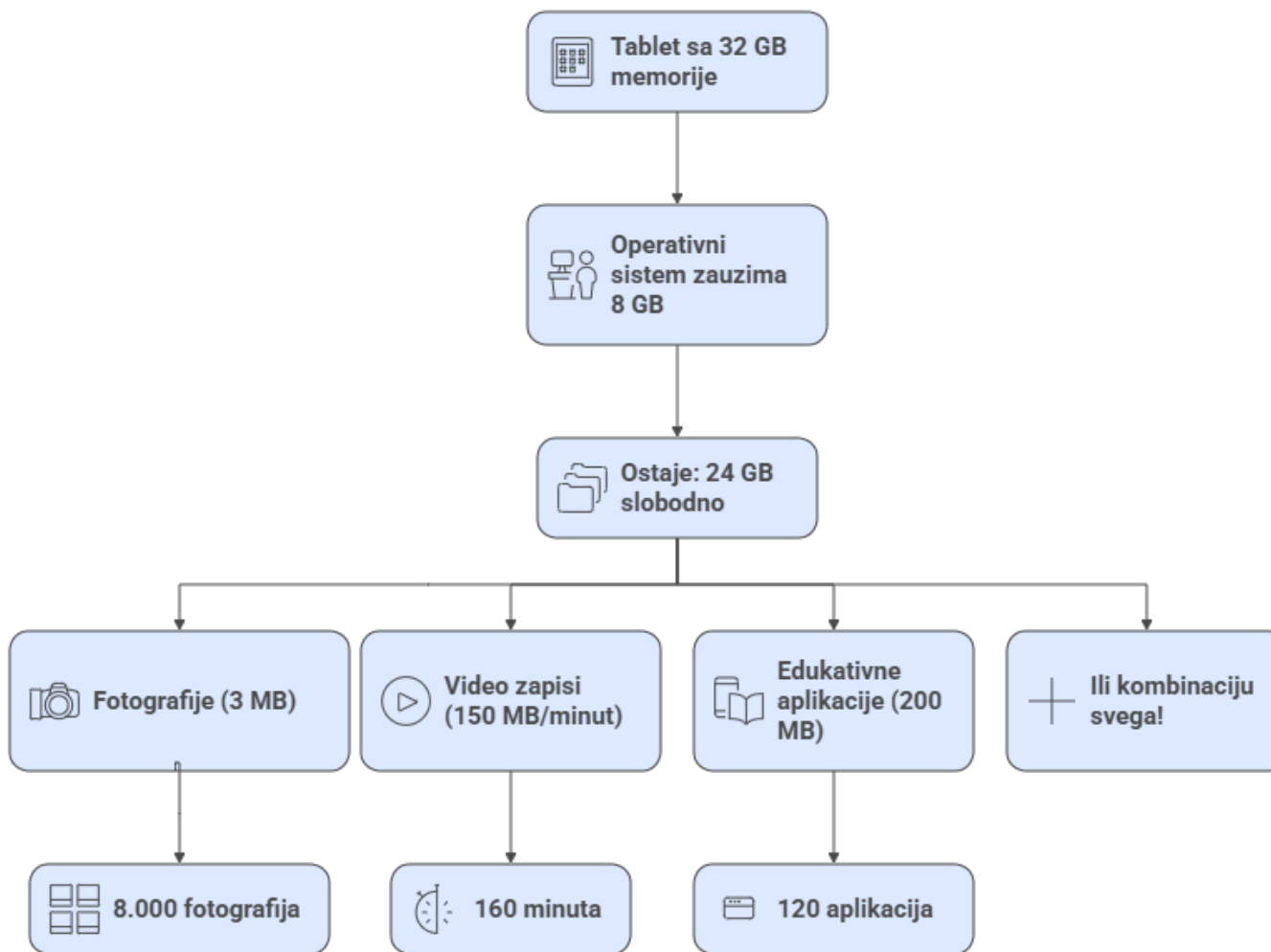
$2^{10} = 1.024$ (najpribližnija "okrugla" vrednost hiljadi u binarnom sistemu)

Za praktične proračune možete koristiti 1.000 kao aproksimaciju.

PRIMERI VELIČINA DATOTEKA PO TIPU

PRAKTIČNI PRIMER

PROTOK PODATAKA

Protok (bandwidth) predstavlja brzinu kojom se podaci prenose preko mreže - bilo da je to internet konekcija, USB uređaj, ili lokalna mreža.

Osnovna jedinica je bps što znači bitova po sekundi (bits per second).

 Važno! Obratite pažnju na mala slova: bps označava bitove, ne bajtove! Ova razlika je ključna za razumevanje stvarne brzine vašeg interneta.

SKALA JEDINICA ZA PROTOK

Jedinica	Skraćenica	Vrednost
Bit po sekundi	bps	1 bit/s (osnovna jedinica)
Kilobit po sekundi	Kbps	1 000 bps
Megabit po sekundi	Mbps	1 000 Kbps = 1 000 000 bps
Gigabit po sekundi	Gbps	1 000 Mbps = 1 000 000 000 bps

⚠ U mrežnim tehnologijama se koristi **decimalno merenje** (1 Kb = 1000 b), dok u računarima kod veličina podataka (KB, MB, GB) koristimo **binarno merenje** (1 KB = 1024 B). Zato, 100 Mb/s internet konekcija ne znači isto što i 100 MB/s prenos fajla — jer se **bit (b)** i **bajt (B)** razlikuju (1 B = 8 b).

Ključna Konverzija: Mbps → MB/s

Internet provajderi prikazuju brzinu u **Mbps** (megabitima po sekundi), ali kada preuzmete fajl na računaru, videćete brzinu u **MB/s** (megabajtima po sekundi).

Zašto postoji razlika?

Jedan bajt se sastoji od 8 bitova.

Zato moramo deliti sa 8 da bismo dobili stvarnu brzinu preuzimanja.

Formula za konverziju:

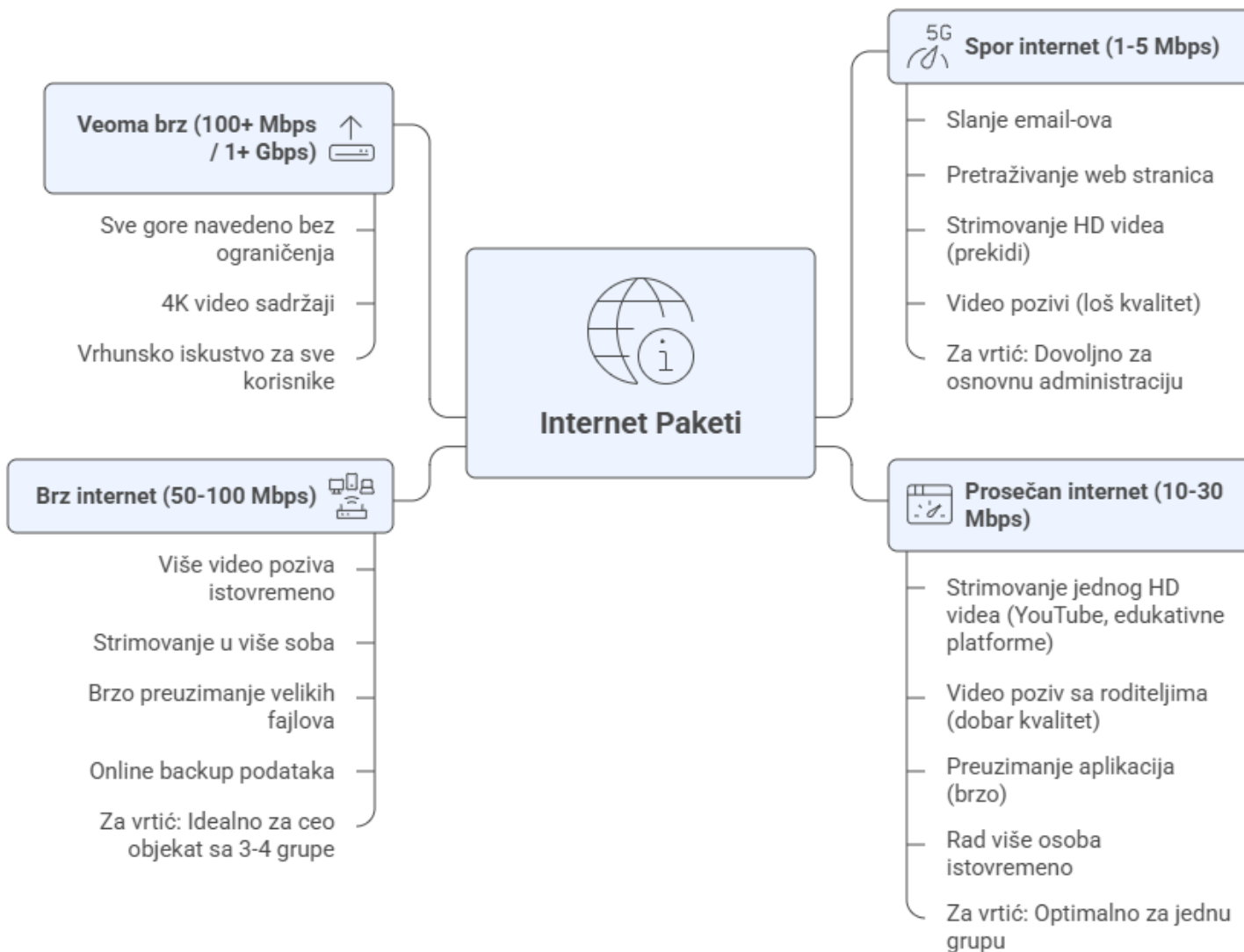
$$\text{MB/s} = \text{Mbps} \div 8$$

Primer: Ako imate internet od 20 Mbps, stvarna brzina preuzimanja će biti:

$$20 \div 8 = 2.5 \text{ MB/s}$$

To znači da ćete videti "2.5 MB/s" na ekranu kada preuzmete fajl, iako vaš paket kaže "20 Mbps".

KATEGORIJE BRZINE INTERNETA

VEŽBA: TRAJANJE PREUZIMANJA DATOTEKE

01

Scenario

Želite da preuzmete edukativnu aplikaciju veličine **400 MB**. Vaš internet paket je **16 Mbps**. Koliko će trajati preuzimanje?

03

Podelite veličinu fajla sa brzinom

$$400 \text{ MB} : 2 \text{ MB/s} = 200 \text{ sekundi}$$

Konvertujmo u minute:

$$200 : 60 = 3 \text{ minuta i } 20 \text{ sekundi}$$

02

Konvertujte Mbps u MB/s

Prvo moramo saznati stvarnu brzinu preuzimanja:

$$16 \text{ Mbps} \div 8 = 2 \text{ MB/s}$$

Ovo je brzina koju ćete videti tokom preuzimanja.

04

Rezultat

Preuzimanje aplikacije od 400 MB na internetu od 16 Mbps će trajati približno **3 minuta i 20 sekundi**.

Praktična Tabela: Vreme Preuzimanja Fajla

Tabela procene koliko će vremena biti potrebno za preuzimanje različitih veličina fajlova na različitim brzinama Interneta.

Veoma je korisna prilikom planiranja preuzimanja velikih edukativnih materijala ili video zapisa.

Veličina fajla	Internet 10 Mbps	Internet 20 Mbps	Internet 50 Mbps
100 MB	80 sekundi (1.3 min)	40 sekundi	16 sekundi
500 MB	6.7 minuta	3.3 minuta	1.3 minuta
1 GB	13.5 minuta	6.8 minuta	2.7 minuta
5 GB	67 minuta (1.1 sat)	34 minuta	13.5 minuta

Napomena: Ovo su teorijske vrednosti u idealnim uslovima. Stvarno vreme može biti malo duže zbog raznih faktora kao što su opterećenje mreže, kvalitet povezivanja, ili udaljenost od servera.

VAŽNI PARAMETRI U OCENU KVALITETA BRZINE MREŽE

Vrsta testa	Šta meri	Tipičan rezultat	Primer
Download speed	Brzinu preuzimanja podataka sa interneta	Mbps	Preuzimanje videa, dokumenata
Upload speed	Brzinu slanja podataka na internet	Mbps	Slanje fajlova, video pozivi
Ping (latencija)	Vreme odziva servera	ms (milisekunde)	Reakcija u online komunikaciji
Jitter	Promenu kašnjenja između paketa	ms	Stabilnost video poziva

Analogija:

Download = koliko brzo *primamo* podatke (npr. YouTube video)

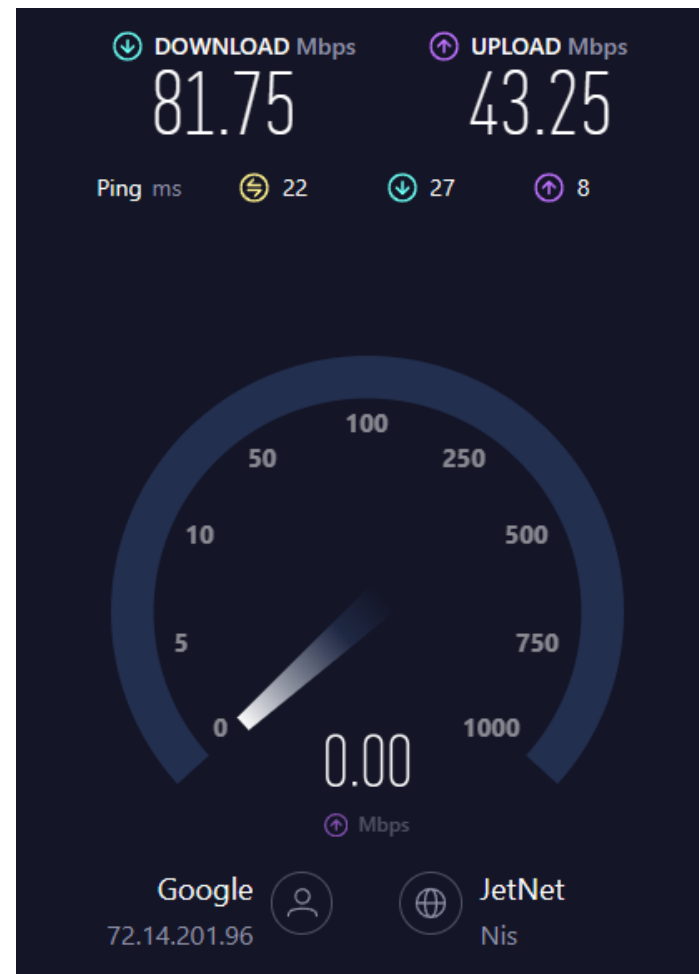
Upload = koliko brzo *šaljemo* podatke (npr. Google Drive upload)

Ping = koliko brzo *server odgovori*

Jitter = koliko stabilno *odgovara svaki put*

SPEED TEST

Ikonica	Naziv	Opis	Izmerena vrednost
	Download – preuzimanje sadržaja	Brzina kojom se podaci preuzimaju sa interneta na računar ili tablet (gledanje videa, otvaranje veb-stranica).	81.75 Mbps
	Upload – slanje sadržaja	Brzina kojom se podaci šalju sa računara na internet (npr. slanje fajlova, video-poziv).	43.25 Mbps
	Ping – brzina odziva	Pokazuje koliko brzo uređaj reaguje prilikom komunikacije sa serverom; manja vrednost znači brži odziv.	22 ms
	Jitter – stabilnost mreže	Pokazuje promene u kašnjenju mreže. Niža vrednost znači stabilniju konekciju (bez prekida i zastoja).	8 ms

<https://www.speedtest.net/>

SAVETI ZA IZBOR PROTOKA NA MREŽI

Broj istovremenih korisnika

Razmislite koliko zaposlenih i koliko grupa dece će koristiti internet u isto vreme. Svaki dodatni korisnik smanjuje dostupnu brzinu za ostale.

- 1-2 osobe: minimum 10-20 Mbps
- 3-5 osoba: optimalno 30-50 Mbps
- 6+ osoba: preporučljivo 50-100 Mbps

Planirane aktivnosti

Različite aktivnosti zahtevaju različite brzine:

- **Video pozivi sa roditeljima:** 3-5 Mbps po pozivu
- **Strimovanje edukativnih videa:** 5-10 Mbps po video izvoru
- **Online igre i aplikacije:** 3-6 Mbps po uređaju
- **Preuzimanje materijala:** što brže, to bolje

SAVETI ZA IZBOR PROTOKA NA MREŽI

Upload brzina - često zaboravljen faktor!

Upload (slanje) je često **10 puta sporiji** od download-a, ali je ključan za:

- Slanje video zapisa aktivnosti roditeljima
- Video pozivi (potreban dobar upload za vašu sliku)
- Backup fotografija i dokumenata na cloud
- Učitavanje materijala na online platforme

Proverite upload brzinu! Idealno minimum 10 Mbps upload.

FREKVENCIJA

Frekvencija

Meri koliko puta se neki događaj ponovi u jednoj sekundi.

Jedinica:

Hz (Herc) = jedan ciklus/događaj po sekundi

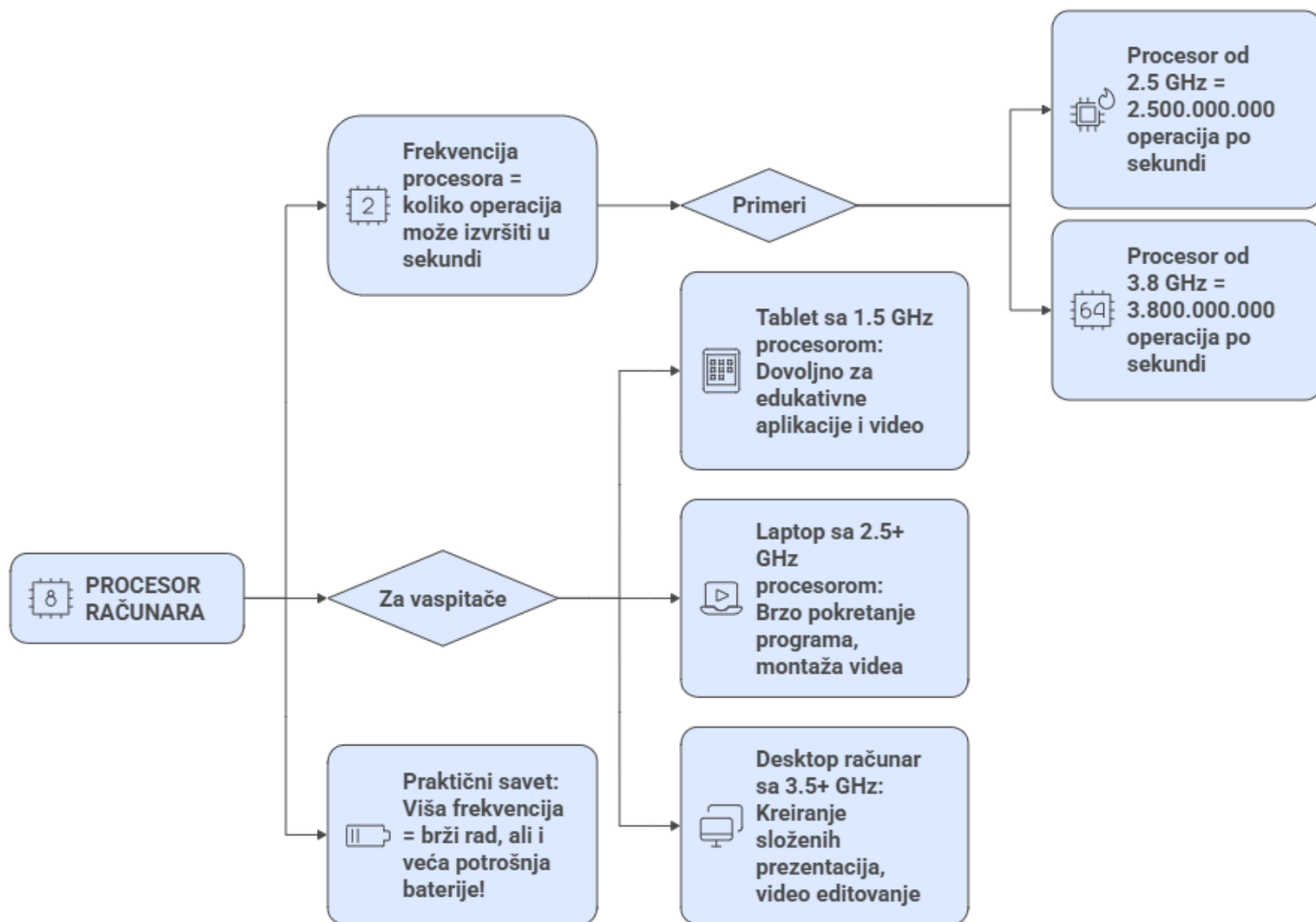
Jedinica	Skraćenica	Vrednost
Herc	Hz	1 ciklus/s
Kiloherc	KHz	1.000 Hz
Megaherc	MHz	1.000.000 Hz
Gigaherc	GHz	1.000.000.000 Hz

Šta se meri frekvencijom

FREKVENCIJA PROCESORA

FREKVENCIJA U BEŽIČNIM MREŽAMA

Karakteristike	2.4 GHz	5 GHz	Preporuka
Domet	Veći domet	Kraći domet	2.4 GHz za pokrivanje većih površina
Kompatibilnost	Bolja kompatibilnost	Ograničena kompatibilnost	N/A
Brzina	Manji protok (300 Mbps)	Veći protok (1Gbps)	Koristite 5 GHz u prostorijama gdje strimujete video direktno
Smetnje	Više smetnji (bluetooth, mikrotalasne,...)	Manje smetnji	N/A

FREKVENCIJA KOD EKRANA (FRESH RATE)

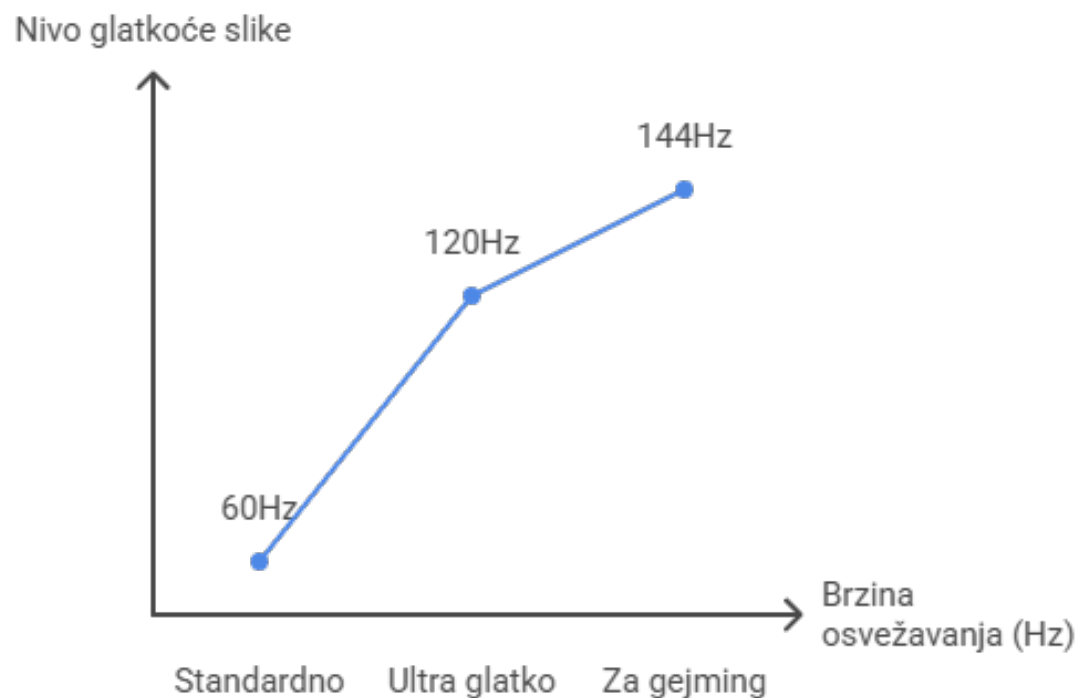
Osvežavanje slike (Refresh rate) označava koliko puta u sekundi monitor, TV ili ekran osvežava prikaz slike.

Mera se izražava u hercima (Hz).

60 Hz = **60 puta u sekundi** ekran menja sliku.

Frekvencija	Opis osvežavanja	Tipična primena
30 Hz	Slika se osveži 30 puta u sekundi – može delovati „seckavo“	Stariji ekrani, projektori
60 Hz	Standardni nivo za većinu monitora i laptopova – glatka slika	Tipični kancelarijski rad, multimedija
120 Hz	Slika se osvežava 120 puta u sekundi – veoma tečno	Gejming, moderna TV tehnologija
240 Hz+	Ultra brzo osvežavanje – koristi se profesionalno	VR sistemi, eSport

FREKVENCIJA KOD EKRANA (FRESH RATE)

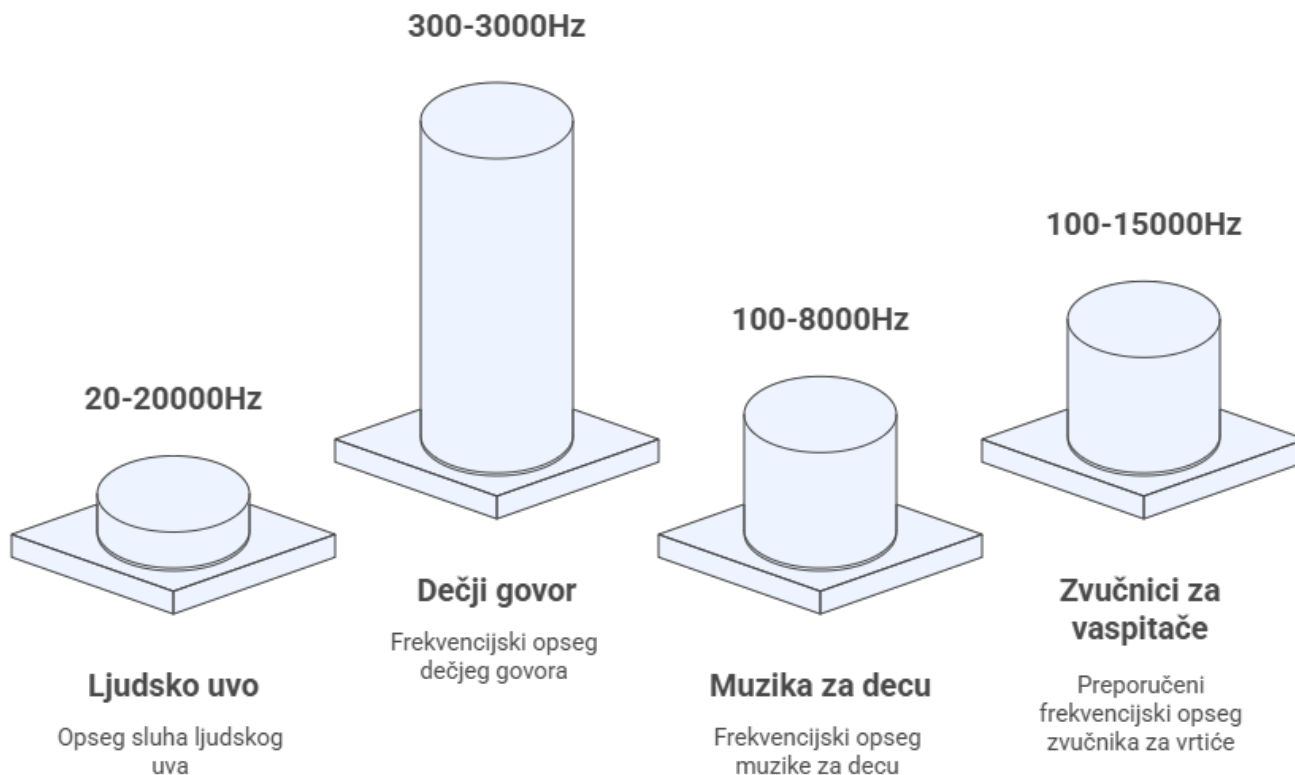
⚠ Praktični savet: Za tablet koji će deca koristiti duže vreme, izaberite 90+ Hz za manje zamaranje očiju.

FREKVENCIJA ZVUKA

Frekvencija označava **koliko puta u sekundi zvučni talas vibrira**.

Izražava se u **hercima (Hz)** – broj oscilacija u sekundi.

Što je frekvencija veća, zvuk je viši (tanji ton kao pištaljka ili cvrkut ptice), a što je manja, zvuk je dublji (kao bubanj).

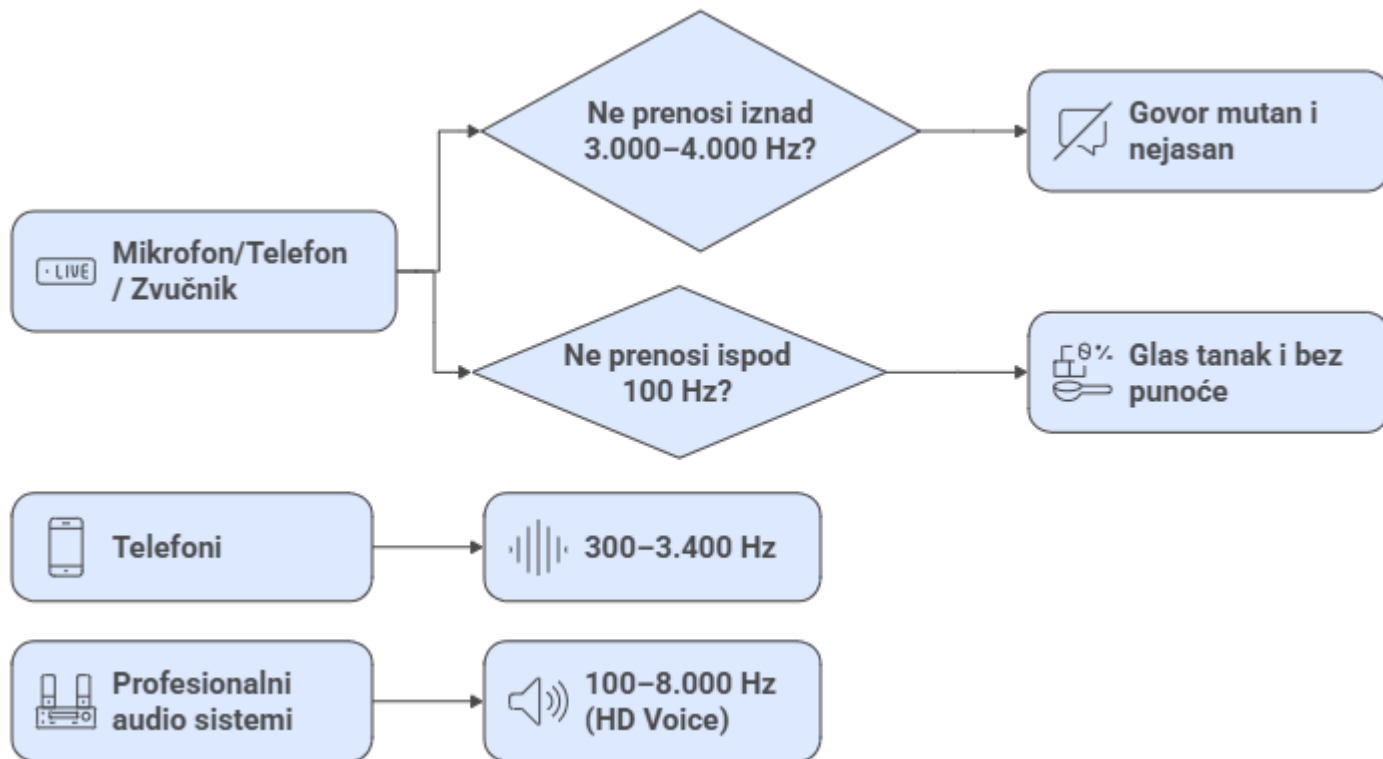

UTICAJ FREKVENCIJSKOG RASPONA NA KVALITET ZVUKA

Kategorija	Frekvencijski opseg	Objašnjenje
Ukupan opseg ljudskog sluha	20 Hz – 20.000 Hz (20 kHz)	Sve što čovek može čuti
Govorni spektar	80 Hz – 8.000 Hz	Opseg koji sadrži većinu zvukova glasa
Glas samoglasnika (A, O, E, I, U)	250 Hz – 2.000 Hz	Glavni tonovi koji nose jačinu govora
Suglasnici (S, F, T, Š...)	2.000 Hz – 8.000 Hz	Zvukovi koji daju jasnoću i razumljivost reči
Dečji govor	300 Hz – 3.000 Hz	Viši tonovi, tanji i oštriji zvukovi
Muški glas	80 Hz – 300 Hz	Niži tonovi, dublji glas
Ženski glas	150 Hz – 500 Hz	Viši i tanji tonovi

 Zaključak:
 Ljudski govor se uglavnom nalazi između **300 Hz i 3.000 Hz**,
 ali da bi se reprodukovao prirodno i prijatno, uređaji treba da podržavaju **100 Hz do 8.000 Hz**.

UTICAJ FREKVENCIJSKOG RASPONA NA KVALITET ZVUKA

Za vaspitače

Kada se koristi zvučnik u vrtiću, projektor sa zvukom ili digitalna tabla:
 proveriti da li uređaj podržava najmanje **100 Hz – 8.000 Hz**;
 u tom opsegu će se **glas vaspitača i muzika za decu čuti jasno**, bez šuma i izobličenja.

Zadatak: Organizacija digitalnog portfolija dece

Opis situacije

U vašoj vaspitnoj grupi nalazi se **20 dece**. Tokom školske godine planirate da za svako dete kreirate **digitalni portfolio** koji sadrži fotografije, video i audio zapise, kao i prateće dokumente o razvoju i aktivnostima deteta.

Sadržaj portfolija za jedno dete obuhvata:

- 50 fotografija (prosečna veličina jedne slike je **3 MB**)
- 10 video zapisa (prosečna veličina jednog video fajla je **100 MB**)
- 5 audio snimaka (prosečna veličina jednog snimka je **5 MB**)
- dokumentaciju i izveštaje (ukupno **10 MB**)

Zadaci

1. Izračunajte **ukupnu veličinu digitalnog portfolija za jedno dete** u MB i GB.
2. Odredite **minimalnu veličinu memorijskog uređaja** (eksterni hard disk ili cloud storage) koji je potreban za čuvanje svih portfolija.
3. Ako je brzina **upload-a na internet 5 Mbps**, izračunajte:
  1. koliko vremena je potrebno za prenos svih podataka (izraženo u sekundama, minutima i satima);
  2. koje bi bilo **najpraktičnije vreme** za izvršenje prenosa (tokom dana, noći ili vikendom).